

KOHTUNIKE EETIKANÕUKOGU ARVAMUS nr 1/2025

Kas kohtunikeetika nõuetega on kooskõlas see, kui kohtunik ütleb tsiviilasjas enne otsuse tegemist pooltele selgelt välja, kuidas ta kavatseb vaidluse lahendada?

Näiteks, kas esitatud tõendid on piisavad või kuidas ta kavatseb õigust kohaldada ja millise hinnangu ta kavatseb tõendite alusel asjaoludele anda, kuni selleni välja, et kas ta kavatseb hagi rahuldada või jätta hagi rahuldamata?

Kas tsiviilkohtumenetluses kehtib nõue, et kohtunik ei tohi enne otsuse tegemist pooltele vihjata, kuidas ta kavatseb asja lahendada ja kas vastupidine tegevus oleks kohtunikeetika nõuete rikkumine?

Asjakohased eetikanormid

Kohtunik täidab oma tökohustusi erapooletult, omakasupüüdmatult ja hoolikalt ning kasutab temale antud võimu parimal võimalikul viisil (eetikakoodeksi p 2).

Kohtunik on õigusemõistmisel erapooletu ja õiglane ning püüab sellisena näida ka mõistlikule kõrvalseisjale. Selleks kohtleb kohtunik protsessiosalisi võrdselt, hoidub mittevajalikest ja asjasse mittepuutuvatest kommentaaridest või märkustest. Ta väldib ärritumist, vihastumist, hääle kõrgendamist, suhtumist väljendavat miimikat ja motoorikat või muud sellist käitumist, mis võib jätta mulje tema erapoolikusest (eetikakoodeksi p 14).

Kohtunik hoidub hinnangutest käimasoleva või eelseisva protsessi ja selle võimalike tulemuste kohta ning taotleb samasugust hoiakut ka kohtutöötajatelt. Kohtunik ei kritiseeri avalikkuse ees teise kohtuniku menetlust ega lahendit (eetikakoodeksi p 16).

Eetikanõukogu seisukoht

Eetikanõukogu käsitleb esitatud küsimust tsiviilkohtumenetluse, konkreetset hagimenetluse kontekstis.

Esitatud küsimuse raames tuleb eristada kohustusi, mis kehtivad kohtuniku suhtes seadustest ja eetikanõudeid, mida tuleb arvestada eelkõige olukordades, mis on täpselt seadusega reguleerimata.

Tsiviilkohtumenetluse seadustikust tuleneb terve rida kohustusi, mida kohtunik peab tsiviilasja lahendamisel täitma. Kui kohtunik täidab kõiki neid kohustusi, siis ta peab pooltega arutama küsimusi, millest asja lahendamine sõltub, milline on kohaldamisele kuuluv materiaalsoiguse norm, millised asjaolud on asjakohased ja kellel on mida vaja tõendada.

Kohtunike eetikakoodeksist ega ka mujalt ei tulene kohtunikule kohustust hoiduda konkreetse hagi asja raames, selle menetluse menetlusosalistele avaldamast seisukohti, mis puudutavad seda, millest konkreetse hagi asja lahendamine sõltub ja millised on konkreetse tsiviilasja lahendamise väljavaated, kas pooled peaksid sõlmima kindlatel tingimustel kompromissi jne.

Kohtunik peab õigusemõistmisel olema erapooletu ja õiglane ning kohtlema menetlusosalisi võrdselt, seda järgides võib kohtunik anda menetluse ajal teada, kuidas ta selleks hetkeks laekunud asjaolude ja seisukohtade pinnalt konkreetse küsimuse või kogu tsiviilasja lahendaks.

Kohtunik peab sealjuures hoiduma mittevajalikest ja asjasse mittepuutuvatest kommentaaridest või märkustest (vt eetikakoodeks p 14).

Kohtunike eetikakoodeksi punktist 16 tuleneb eelkõige kohtuniku jaoks keeld anda hinnanguid käimasoleva või eelseisva kohtumenetluse kohta väljaspool konkreetset kohtumenetlust. Selle punkti kohaselt ei saa eetiliseks pidada seda, kui kohtunik arutab tema menetluses olevaid või talle lahendamiseks määratud kohtuasju või nende asjaolusid menetlusväliste isikutega. Menetluse raames, menetlusosalistega menetlust puudutavate küsimuste arutamist ja hinnangute andmist punkt 16 ei reguleeri.